

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20.04.2016, sp. zn. 3 Tdo 432/2016, ECLI:CZ:NS:2016:3.TDO.432.2016.1

Číslo: 47/2017

Právní věta: Pro posouzení, zda se pachatel neplněním vyživovací povinnosti vůči svým dětem dopustil jednoho nebo více samostatných přečinů zanedbání povinné výživy podle § 196 tr. zákoníku, je rozhodující počet výchovných prostředí, ve kterých se tyto děti nacházejí (např. u různých matek, u různých pěstounů, ve více výchovných ústavech).

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 20.04.2016

Spisová značka: 3 Tdo 432/2016

Číslo rozhodnutí: 47

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Zanedbání povinné výživy

Předpisy: § 196 tr. zákoníku

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněné J. H. proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 4. 11. 2015, sp. zn. 3 To 218/2015, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Bruntále pod sp. zn. 66 T 185/2014.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Bruntále ze dne 10. 4. 2015, sp. zn. 66 T 185/2014, byla J. H. (dříve M.) uznána vinnou dvěma přečiny zanedbání povinné výživy podle § 196 odst. 1 trestního zákoníku (zák. č. 40/2009 Sb., účinného od 1. 1. 2010, dále jen tr. zákoník), když příslušný skutkový děj je podrobně popsán ve výrokové části citovaného rozsudku. Za uvedené přečiny byla odsouzena k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání šesti měsíců, přičemž jí takto uložený trest byl podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání dvou roků. Dále jí byla jako podmínka osvědčení uložena povinnost ve zkušební době podle svých možností a schopností splácet dlužné výživné.

2. V předmětné věci podala J. H. odvolání, o kterém rozhodl Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 4. 11. 2015, sp. zn. 3 To 218/2015, tak, že podle § 258 odst. 1 písm. e), odst. 2 trestního řádu (dále jen „tr. ř.“) napadený rozsudek zrušil ve výroku o trestu a za podmínek ustanovení § 259 odst. 3 tr. ř. J. H. nově odsoudil k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání tří měsíců, přičemž jí takto

uložený trest byl podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání jednoho roku. Jinak zůstal napadený rozsudek nezměněn.

II. Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti výše uvedenému rozsudku odvolacího soudu podala J. H. dovolání, a to jako osoba oprávněná, včas, prostřednictvím svého obhájce a za splnění i všech dalších, zákonem pro podání dovolání vyžadovaných náležitostí.

4. Obviněná J. H. v tomto svém mimořádném opravném prostředku uvedla, že jej podává z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Soudům vytkla především vadné právní posouzení věci, kdy její jednání bylo posouzeno jako dva skutky, ačkoli se mělo jednat o jediný pokračující trestný čin ve smyslu § 116 tr. zákoníku, a dále pak nesprávné vyhodnocení otázky, zda nárok na výživné nezanikl pro rozpor s dobrými mravy. K tomu dále uvedla, že se soud druhého stupně nedostatečně vypořádal s některými civilněprávními aspekty dotýkajícími se povinnosti obviněné hradit výživné svým dětem. Poukázala na to, že byt měly orgány činné v trestním řízení posuzovat samostatně otázku, v jaké výši měla obviněná platit výživné, přičemž v tomto ohledu nejsou vázány rozhodnutím vydaným v občanskoprávním řízení, tak opakovaně odkazovaly právě na skutečnosti zjištěné v civilním řízení a nevypořádaly se s otázkou, zda (po vydání civilního rozhodnutí) nenastaly nějaké okolnosti, které odůvodnily nepřiznání výživného pro rozpor s dobrými mravy. I přes existenci rozhodnutí zavazujících obviněnou k povinnosti platit výživné měl soud druhého stupně pečlivě zvážit všechny okolnosti případu a přihlídnout mj. k tomu, že dcery na obviněnou podaly trestní oznámení, obviněné bylo zabraňováno v tom, aby o dcery pečovala, dcery byly při odchodu z domácnosti již v produktivním věku, vůči obviněné vystupují nepřátelsky a šikanózně, obviněná je osobou zdravotně postiženou apod. Přestože uvedené námitky uvedla již ve svém odvolání, soud druhého stupně se jimi podrobně nezabýval. Obviněná je tak toho názoru, že dcery nebyly oprávněny výživné požadovat již od okamžiku, kdy utekly ze společné domácnosti, a to právě pro rozpor s dobrými mravy. Soud druhého stupně tedy měl pochybit, pokud se spokojil s příslušnými civilními rozhodnutími a již dále neposuzoval okolnosti nastalé v pozdějším období.

5. Nesprávné právní posouzení věci poté obviněná spatřuje v tom, že soudy hodnotily její jednání jako dva samostatné přečiny, a to s odůvodněním, že obě dcery žily v odlišném výchovném prostředí. Dle obviněné se z hlediska právní kvalifikace mělo jednat o jeden pokračující trestný čin ve smyslu ustanovení § 116 tr. zákoníku, přičemž výchovné prostředí nikterak nesouvisí s posuzováním pokračujícího trestného činu. Nalézací soud dále posoudil jako přitěžující okolnost, že výživné nebylo hrazeno po delší dobu, avšak samotná délka neplnění vyživovací povinnosti je znakem již samotné skutkové podstaty trestného činu podle § 196 tr. zákoníku, a nelze ji tak přičítat jako přitěžující okolnost. Soud druhého stupně měl tuto námitku ignorovat a nevypořádat se s ní v rámci výroku o trestu. Soud měl rovněž přihlídnout k okolnostem, že obviněná spáchala trestný čin pod vlivem tíživých osobních a rodinných poměrů, mezi kterými uvedla invaliditu, exekuce, insolvenční řízení, komunikaci s dcerami a odebrání dcer z péče. Krom výše uvedeného ve svém dovolání požádala, aby se Nejvyšší soud zabýval okolnostmi, že v napadeném rozsudku je nesprávně označena jako „rozená M.“, dále že za období od 4. 1. 2012 do 15. 8. 2013 obviněná nemůže být trestně stíhána, neboť předběžná péče byla zrušena rozhodnutím Krajského soudu v Ostravě ze dne 5. 12. 2012. Rovněž nebyly brány v potaz souvislosti s insolvenčním řízením, a pokud pohledávky na výživném zanikly, nebyla obviněná povinna dcerám na výživném za posuzované období nic platit. Soud druhého stupně nadto nezohlednil usnesení Okresního soudu v Bruntále ze dne 25. 1. 2013, č. j. 30 E 524/2012-56. Dále uvedla, že státem poskytovaný příspěvek na péči, na mobilitu a na bydlení nesmí být dle zákona započítáván do příjmu obviněné, což je podstatné pro posouzení jejich možností platit výživné. Stejně tak nebylo prokázáno, že by obviněná dostala od své dcery 15 000 Kč z její pojistky, a při posuzování dobrých mravů mělo být zohledněno, že se dcery ke své matce nehlásí. Závěrem obviněná navrhl,

aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil napadený rozsudek Krajského soudu v Ostravě a aby podle § 265l odst. 1 tr. ř. soudu přikázal věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

6. K takto podanému dovolání se písemně vyjádřila příslušná státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen státní zástupkyně), která nejprve ve stručnosti shrnula dosavadní průběh předmětné trestní věci a dovolací námitky obviněné. Dále podotkla, že uplatněnými dovolacími námitkami se zabývaly již soudy prvního a druhého stupně. Soud druhého stupně přitom ve svém rozhodnutí podrobně rozebral jednotlivé znaky předmětné skutkové podstaty a stejně tak bylo náležitě zjištěno, že obviněná měla v inkriminovaných obdobích dostatečné finanční prostředky, aby mohla výživné na obě dcery platit. Správná je rovněž kvalifikace jednání obviněné jako dva samostatné přečiny, neboť se jednalo o dvě výchovná prostředí. Státní zástupkyně shrnula, že meritorní rozhodnutí není zatíženo takovou vadou, kterou by bylo nutno napravit cestou dovolání. Závěrem navrhla, aby Nejvyšší soud dovolání obviněné odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné.

III.

Přípustnost dovolání

7. Na tomto místě je nutno opakovaně připomenout, že dovolání jako mimořádný opravný prostředek lze podat jen a výlučně z důvodů uvedených v ustanovení § 265b tr. ř., a je tedy nezbytné vždy posoudit, zda uplatněný dovolací důvod v té které věci je právě tím, který lze považovat za důvod uvedený v citovaném ustanovení zákona, když bez jeho existence nelze vůbec provést přezkum napadeného rozhodnutí.

8. Důvod dovolání vymezený ustanovením § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je dán tehdy, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Poukazem na uvedený dovolací důvod se nelze v zásadě domáhat přezkoumání učiněných skutkových zjištění, pokud ovšem tato jsou takového druhu a rozsahu, že na jejich základě lze přijmout jim adekvátní právní závěry. Skutkový stav je tak při rozhodování o dovolání hodnocen pouze z toho hlediska, zda skutek nebo jiná okolnost skutkové povahy byly správně právně posouzeny v souvislosti s provedeným dokazováním a následně právně kvalifikovány v souladu s příslušnými ustanoveními hmotného práva. S poukazem na označený dovolací důvod se však za dané situace nelze domáhat přezkoumání skutkových zjištění, na kterých je napadené rozhodnutí vystavěno. Nejvyšší soud se tedy nemůže odchýlit od skutkového zjištění, které bylo provedeno v předcházejících řízeních a je takto zjištěným skutkovým stavem vázán. Povahu právně relevantních námitek nemohou mít takové námitky, které směřují do oblasti skutkového zjištění, hodnocení důkazů či takové námitky, kterými dovolatel vytýká neúplnost provedeného dokazování.

IV.

Důvodnost dovolání

9. Nejvyšší soud po prostudování předloženého trestního spisu předně shledal, že obdobné (či zcela totožně formulované) námitky jako v dovolání obviněná uplatnila již v předchozích stádiích trestního řízení i v odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně. Jde tak v podstatě pouze o opakování obhajoby, se kterou se již vypořádaly rozhodující soudy v odůvodnění svých rozhodnutí. Obviněná na několika místech soudu druhého stupně vytýká, že ignoroval její námitky a nikterak se jimi nezabýval, čemuž však Nejvyšší soud nemohl přisvědčit. Nejvyšší soud některé zcela nelogické námitky přisuzuje skutečnosti, že výraznou část dovolání tvoří celé pasáže zkopírované z odvolání obviněné proti rozsudku soudu prvního stupně. Přitom opakuje-li obviněný v dovolání v podstatě jen námitky uplatněné již v řízení před soudem prvního stupně a v odvolacím řízení, se kterými se již soudy obou stupňů v dostatečné míře a správně vypořádaly, jde zpravidla o dovolání, které je zjevně neopodstatněné ve smyslu § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř.

10. Nejvyšší soud dále považuje za nezbytné připomenout, že ve smyslu ustanovení § 265b odst. 1 tr. ř. je dovolání mimořádným opravným prostředkem určeným k nápravě výslovně uvedených procesních a hmotněprávních vad, ale nikoli k revizi skutkových zjištění učiněných soudy prvního a druhého stupně ani k přezkoumávání jimi provedeného dokazování. Těžiště dokazování je totiž v řízení před soudem prvního stupně a jeho skutkové závěry může doplňovat, popřípadě korigovat jen soud druhého stupně v řízení o řádném opravném prostředku (§ 259 odst. 3, § 263 odst. 6, 7 tr. ř.). Dovolací soud ovšem není obecnou třetí instancí zaměřenou na přezkoumání všech rozhodnutí soudů druhého stupně a samotnou správnost a úplnost skutkových zjištění nemůže posuzovat už jen z toho důvodu, že není oprávněn bez dalšího přehodnocovat provedené důkazy, aniž by je mohl podle zásad ústnosti a bezprostřednosti v řízení o dovolání sám provádět (srov. omezený rozsah dokazování v dovolacím řízení podle § 265r odst. 7 tr. ř.). Pokud by zákonodárce zamýšlel povolát Nejvyšší soud jako třetí stupeň plného přezkumu, nepředepisoval by katalog dovolacích důvodů. Už samo chápání dovolání jako mimořádného opravného prostředku ospravedlňuje restriktivní pojetí dovolacích důvodů Nejvyšším soudem (viz usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 5. 2004, sp. zn. [IV. ÚS 73/03](#)).

11. V posuzované věci uplatněné dovolací námitky obviněné přitom zčásti směřují do oblasti skutkové a procesní. Obviněná totiž soudům vytyká nesprávné hodnocení důkazů (zejména poměrů v rodině a vztah matky k oběma dcerám, vyplacení finanční částky z pojistky, finančních poměrů obviněné apod.) a přitom současně prosazuje vlastní hodnocení důkazů a vlastní (pro ni příznivou a od skutkových zjištění soudů nižších stupňů odlišnou) verzi skutkového stavu věci. Soudy prvního i druhého stupně ve svých rozhodnutích podrobně rozvedly jednotlivé důkazy, jež byly u hlavního líčení provedeny, jasně uvedly, které z nich považují za věrohodné, z jakých důvodů, které nikoli a z jakých důkazů při rozhodování o vině obviněné vycházely. Na základě přezkumu věci Nejvyšší soud konstatuje, že si soudy vytvořily dostatečný skutkový podklad pro svá rozhodnutí v souladu s § 2 odst. 5 tr. ř. a nijak také nevybočily z mezí volného hodnocení důkazů jako zásady trestního řízení uvedené v § 2 odst. 6 tr. ř. Provedeným dokazováním bylo zjištěno, že obviněná měla v předmětném období dostatek finančních prostředků, aby mohla platit výživné na obě své dcery ve stanovené výši. Přitom konstatování příjmů obviněné, jak to učinil soud druhého stupně ve svém (napadeném) rozhodnutí (viz str. 5 rozsudku), kde tedy uvádí mj. příspěvek na péči, na mobilitu a na bydlení, opět pouze dokresluje celkové finanční poměry obviněné. Nejvyšší soud v této souvislosti připomíná, že rozhodnutí o rozsahu dokazování spadá do výlučné kompetence obecných soudů. V souladu s ustálenou judikaturou Nejvyššího i Ústavního soudu je v pravomoci obecných soudů, aby stanovily potřebný rozsah dokazování a zabránily provádění zjevně nadbytečných důkazů a průtahům v řízení. Je zcela na úvaze soudu, jak vyhodnotí jednotlivé důkazy a jakými důkazními prostředky bude objasňovat určitou okolnost, která je pro zjištění skutkového stavu významná. Z hlediska práva na spravedlivý proces je však klíčový požadavek náležitého odůvodnění rozhodnutí ve smyslu ustanovení § 125 odst. 1 tr. ř. nebo § 134 odst. 2 tr. ř. (srov. např. usnesení Ústavního soudu ze dne 28. 6. 2008, sp. zn. [III. ÚS 1285/08](#)), přičemž tento požadavek shledává Nejvyšší soud v případě rozhodnutí soudů v projednávané věci za naplněný, neboť soudy své závěry v odůvodnění svých rozhodnutí logicky a přesvědčivě odůvodnily. Samotné odlišné hodnocení důkazů obhajobou a obžalobou automaticky neznamená porušení zásady volného hodnocení důkazů, zásady *in dubio pro reo*, případně dalších zásad spjatých se spravedlivým procesem. Nejvyšší soud nadto neshledal ani extrémní rozpor mezi skutkovým stavem věci v soudy dovozované podobě a provedenými důkazy, který ostatně obviněná ve svém dovolání ani výslovně nenamítala.

12. Rovněž nelze přiznat opodstatněnost námitkám obviněné, kterými napadá postup soudů v tom směru, že se nevypořádaly s některými civilněprávními aspekty dotýkajícími se povinnosti obviněné hradit výživné svým dětem, a že z tohoto hlediska soudy odkazovaly na skutečnosti zjištěné v civilním řízení. Jak ostatně uvedl soud druhého stupně ve svém rozhodnutí, při posuzování otázky výše výživného není orgán činný v trestním řízení vázán civilním rozhodnutím, přesto rozhodnutí v občanskoprávním řízení nemůže pominout a při zjišťování okolností důležitých pro rozhodnutí o vině

je zhodnotí jako jiné důkazy. Samotná skutečnost, že by orgán činný v trestním řízení nebyl vázán civilními rozhodnutími, nikterak neznamená, že z nich nemůže vycházet. Zvláště pokud taková rozhodnutí zapadají do kontextu dalších, ve věci provedených důkazů. Nadto Nejvyšší soud uvádí, že obviněná i v těchto bodech de facto namítá nesprávně vyhodnocený proces dokazování, resp. neprovedení dodatečných důkazů. Avšak, jak bylo popsáno již na jiném místě tohoto rozhodnutí, dle Nejvyššího soudu rozhodnutí o rozsahu dokazování jednak spadá do výlučné kompetence soudů prvního a druhého stupně a dále pak požadavek náležitého odůvodnění rozhodnutí soudů v projednávané věci byl naplněn, jelikož soudy své závěry v odůvodnění svých rozhodnutí logicky, přesvědčivě a dostatečně odůvodnily.

13. Stran námitky nesprávného právního posouzení, jak ji uvedla obviněná, Nejvyšší soud uvádí, že právní kvalifikaci jako dvou samostatných přečinů zanedbání povinné výživy podle § 196 odst. 1 tr. zákoníku nelze nic vytknout. Pokud totiž pachatel neplní svou vyživovací povinnost k více dětem, je pro posouzení, zda jde o jeden trestný čin nebo více trestných činů, rozhodující počet výchovných prostředí, ve kterých se tyto děti nacházejí (k tomu srov. č. [11/1984](#), s. 194, Sb. rozh. tr., a nález Ústavního soudu ze dne 25. 2. 2003, sp. zn. [II. ÚS 187/02](#), uveřejněný ve svazku 29 pod č. 26). Jelikož se jednalo o dvě výchovná prostředí, což ostatně uvedly soudy prvního i druhého stupně v odůvodnění svých rozhodnutí, je právní kvalifikace přiléhavá a námitce obviněné, že výchovné prostředí nikterak nesouvisí s posuzováním pokračujícího trestného činu, nelze přisvědčit. Zcela neopodstatněně obviněná soudu druhého stupně dále vytýká, že se nezabýval rozhodnutím Okresního soudu v Bruntále ze dne 25. 1. 2013, č. j. 30 E 524/2012-56, a souvislostmi s insolvenčním řízením, jelikož se o těchto ve svém odvolání nikterak nezmiňuje [krom bodu 5) odvolání, kde však jen obecně namítá polehčující okolnosti, které by měly být brány v potaz při ukládání trestu - viz č. l. 917]. Soud druhého stupně se přitom vesměs ztotožnil s odůvodněním původního rozsudku (vyjma té části týkající se výroku o trestu) a dále již reagoval jen na námitky uplatněné v odvolání. Pokud dále obviněná namítá, že byla v napadeném rozhodnutí nesprávně označena jako „rozená M.“, jedná se o námitku, která nemá jakýkoli vliv na právní posouzení věci a nespadá pod žádný dovolací důvod.

14. Jako neopodstatněnou Nejvyšší soud shledal rovněž námitku obviněné, že soud prvního stupně posoudil jako přitěžující okolnost, že výživné nebylo hrazeno po delší dobu, přičemž již samotná délka neplnění vyživovací povinnosti je znakem skutkové podstaty trestného činu podle § 196 tr. zákoníku, a nelze ji tak přičítat jako přitěžující okolnost s tím, že soud druhého stupně se poté s uvedenou námitkou dle obviněné nevypořádal. Lze připomenout, že soud prvního stupně při odůvodnění uloženého trestu uvedl následující: „Soud rovněž ohodnotil způsob provedení přečinu a v rámci tohoto zohlednil dobu, po kterou výživné nebylo řádně hrazeno a která v případě obou dcer obžalované se pohybuje kolem doby jednoho a půl roku“. Soud druhého stupně poté konstatoval, že se obviněná trestných činů „dopouštěla po delší dobu, což jsou okolnosti přitěžující“. Soudy přitom ve svých rozhodnutích ani nikde výslovně neodkazují na ustanovení § 42 písm. m) tr. zákoníku stran páchaní trestné činnosti po delší dobu jakožto přitěžující okolnosti. Pokud poukazují na okolnost, že se obviněná předmětného jednání dopouštěla po delší dobu, spíše tímto dokreslují celkový pohled na trestnou činnost obviněné, tedy že se jí dopouštěla po dobu výrazně přesahující čtyři měsíce, což je znak základní skutkové podstaty podle § 196 tr. zákoníku. Nelze přisvědčit ani námitkám, že soud v napadeném rozhodnutí nepřihlédl k okolnostem, které by mohly být považovány za polehčující. Soud druhého stupně výslovně uvedl, že přihlédl k dosavadnímu způsobu života, hodnotil, že obviněná je osobou invalidní, ve výpise z rejstříku trestů neměla žádný záznam, dosud se nedostala do konfliktu se zákonem, a jednalo se tak o mimořádné vybočení z jejího jinak řádně vedeného života, a proto soud také snížil trest uložený původním rozhodnutím.

15. Je tedy namístě uzavřít, že učiněná skutková zjištění co do svého obsahu i rozsahu umožnila soudům v předmětné věci přikročit i k závěrům právním s tím, že použitá právní kvalifikace jednání obviněné jako dvou přečinů zanedbání povinné výživy podle § 196 odst. 1 tr. zákoníku je zcela

přiléhavá. S poukazem na uvedené Nejvyššímu soudu nezbylo, než takto podané dovolání J. H. odmítnout podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné.